

مقاله پژوهشی:

میزان احساس امنیت عمومی و تعیین عوامل مؤثر بر آن در استان مازندران

رضاعلی محسنی^۱، سلیمان طاهری^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۲/۲۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۰/۱۸

چکیده

احساس امنیت سازه چندبعدی است. احساس امنیت همانند امنیت اهمیت دارد و پدیده روان‌شناختی - جامعه‌شناختی است که دارای ابعاد گوناگون بوده و از تجربه‌های مستقیم و غیر مستقیم افراد از شرایط محیط پیرامون به دست آمده و افراد به صورت‌های گوناگون آن را تجربه می‌کنند. هدف اصلی این مقاله بررسی میزان احساس امنیت عمومی در بین شهروندان استان مازندران و سنجش تأثیر عوامل مؤثر بر احساس امنیت در بین شهروندان استان مازندران می‌باشد. این تحقیق به روش توصیفی و پیمایشی به اجرا درآمده است. ابزار اصلی گردآوری داده‌ها، پرسشنامه و مصاحبه حضوری بوده است. جامعه آماری این طرح را شهروندان بالای ۱۵ سال ساکنین شهرهای مازندران تشکیل داده که به شیوه نمونه‌گیری سهمیه‌ای و نمونه‌گیری چندمرحله‌ای خوشه‌ای، تعداد ۱۱۰۵ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. نتایج تحقیق نشان داد که در میزان احساس مؤلفه‌های امنیت در بین پاسخگویان از نظر متغیرهای جمعیت‌شناختی و زمینه‌ای (سن، جنس، وضع تأهل، وضع فعالیت، سطح سواد، طبقه اقتصادی اجتماعی و شهرستان محل سکونت) تفاوت معناداری مشاهده شده است.

کلیدواژه‌ها: امنیت عمومی، احساس امنیت، شهروندان، عوامل، مازندران.

۱. دانشیار جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی (نویسنده مسئول)، تلفن: ۰۹۱۱۱۵۹۰۶۴۸ ایمیل:

Mohseni.net۱۴@gmail.com

۲- دانش آموخته دکتری علوم دفاعی راهبردی دانشگاه عالی دفاع s.tahery@chmail.ir

مقدمه

امنیت^۱ به مفهوم رهایی از ترس، خطر و احساس دوری از تهدید، یکی از نیازهای اصلی و اساسی انسان‌ها از آغاز زندگی بوده است. امنیت به این معنا، پیوند عمیقی با ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه دارد و مستلزم مشارکت فعال همه اعضا و عناصر جامعه، دستگاه‌ها، نهادها و سازمان‌های تخصصی و عمومی جامعه است. امنیت در مورد افراد به این معناست که مردم هراس و بیمی نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع خود نداشته و حقوق آن‌ها به مخاطره نیافتد و هیچ عاملی حقوق مشروع آن‌ها را تهدید نکند. از این رو می‌توان اذعان داشت که امنیت مقدمه لازم برای حیات هر نظام سیاسی و اجتماعی است و دولت‌ها وقت و امکانات وسیعی را برای تأمین آن مصرف می‌نمایند. امروز نقش اهمیت امنیت در پیشرفت هر جامعه تا بدان پایه است که آن را بستر و پیش‌نیاز هرگونه توسعه‌ای دانسته‌اند، به‌خصوص در جوامع در حال توسعه که با انواع بحران‌ها و چالش‌های مستمر ناشی از عقب‌ماندگی و بی‌ثباتی ساختارهای مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مواجه می‌باشند، امنیت نقش تعیین‌کننده و مهمی را در ایجاد انواع توسعه ایفا می‌نماید. در حقیقت موضوع احساس امنیت^۲ مهم‌تر از خود امنیت است. صاحب‌نظران و کارشناسان، احساس امنیت را در یک جامعه مهم‌تر از وجود امنیت در آن جامعه می‌دانند، چون ممکن است در جامعه، از لحاظ انتظامی و پلیسی، امنیت وجود داشته باشد ولی فرد احساس امنیت نکند.

در واقع احساس امنیت، تلفیقی از عوامل فردی، روانی و اجتماعی تلقی می‌شود. امنیت، بعد عینی مسئله و احساس امنیت به‌عنوان بعد ذهنی تلقی می‌شود. احساس امنیت، پدیده روان‌شناختی - جامعه‌شناختی است که دارای ابعاد گوناگون می‌باشد. این احساس ناشی از تجربه‌های مستقیم و غیر مستقیم افراد از شرایط اوضاع محیط پیرامون است و افراد مختلف به صورت‌های گوناگون آن را تجربه می‌کنند. به لحاظ روش‌شناختی احساس امنیت سازه

---

۱. Security

۲. Security Feeling

چندبعدی است و در ارتباط با شرایط اجتماعی و افراد مختلف به گونه‌های متفاوت ظهور یافته و به اشکال مختلف نیز قابل سنجش و اندازه‌گیری است. احساس عدم امنیت به دلایل متعددی پدید می‌آید. یکی از دلایل مهم احساس ناامنی ممکن است به خاطر موقعیت و وضعیت خاص حاکم بر جامعه باشد و فرد به خاطر پاره‌ای از عوامل مخل امنیت در جامعه احساس ناامنی بکند. احساس امنیت در یک جامعه به احساس روانی شهروندان از میزان وجود یا عدم وجود امنیت در آن جامعه ناشی می‌گردد و هرچه میزان فراوانی جرم بالاتر باشد، احساس امنیت در آن جامعه پایین‌تر است؛ اما گاهی این احساس عدم امنیت ممکن است ریشه روانی و فردی داشته باشد نه اجتماعی (کلاهیجان، ۱۳۸۲: ۳۴).

احساس امنیت به احساس رهایی انسان از اضطراب، بیم و خطر اطلاق می‌شود. در واقع زمانی که فرد احساس کند در جامعه و تعاملات اجتماعی، خطری، جان، مال و سلامتی وی را مورد تهدید و تعرض قرار نمی‌دهد، می‌توان گفت فرد دارای احساس امنیت است. این احساس امنیت از طریق اعتماد به ارگان‌های تأمین‌کننده امنیت، دولت، مدرسه، نظام اقتصادی، خانواده، شبکه دوستان و... تأمین می‌شود؛ بنابراین درجه اعتمادورزی فرد به دیگران، مشخصه مناسبی برای تعیین درجه احساس امنیت وی تلقی می‌گردد.

منابع تأمین‌کننده احساس امنیت در سه سطح کلان، میانی و خرد قابل سنجش و اندازه‌گیری است. در سطح کلان ساختار کلی جامعه و ایمن بودن آن از جنگ، قحطی، خشک‌سالی، زلزله، سیل و سقوط ساختار سیاسی حکومتی از عمده منابعی است که ساختار کلان احساس امنیت در افراد را شکل می‌دهد. در سطح میانه، روابط میان نهادهای سیاسی، اجتماعی و اقتصادی جامعه، چالش‌های بین گروه‌ها و جناح‌های مختلف، کارکرد نیروی انتظامی، ارتش، قوه قضائیه، نظام پولی، نظام‌مندی شغلی، تعاملات جناح‌های سیاسی، بهره‌وری اقتصادی از جمله عوامل تعیین احساس امنیت در جامعه می‌باشند؛ و در سطح خرد روابط بین افراد جامعه در حوزه کار، تحصیلی، اقوام و خویشاوندان، همسایگان، همکاران و نیز تجربه‌های مستقیم و غیرمستقیم روزانه افراد از پدیده‌های

مختلف از جمله سرقت، ضرب و شتم، قتل و غیره و برخورداری های اقتصادی- اجتماعی افراد، احساس امنیت در سطح خرد را تشکیل می دهد.

این مقاله که به بررسی میزان احساس امنیت در استان مازندران پرداخته، بر این باور است که احساس ناامنی در جامعه و تداوم و استمرار آن، تبعات و پیامدهای نامطلوبی را در بر خواهد داشت. ایجاد حالت انفعال در مردم، از میان رفتن خلاقیت ها، بروز بی تفاوتی و رفتارهای مبتنی بر بی اعتمادی به قدرت مرکزی، خدشه دار شدن امنیت اجتماعی، بروز رفتارهای فردی و جمعی مبتنی بر طرفداری از شدت عمل دولت و نظام توسط دستگاه عدالت کیفری، عدم سرمایه گذاری در مناطق مختلف و ایجاد مانع در فرآیند توسعه اقتصادی و از دست رفتن فرصت تصمیم گیری عقلانی از سوی مسئولین از این دسته اند. سؤال اصلی این تحقیق این است که میزان احساس امنیت عمومی در بین شهروندان استان مازندران چگونه است؟ و عوامل تأمین کننده احساس امنیت در بین شهروندان استان مازندران کدامند؟

پیشینه شناسی تحقیق

در زمینه امنیت و احساس امنیت مطالعات و پژوهش های خوبی صورت گرفته است هر چند در زمینه احساس امنیت در بین شهروندان به ویژه در سطح استان مازندران تحقیقات لازم و کافی صورت نگرفته است و مضافاً اینکه انجام چنین تحقیقاتی در کشور و استان به دلیل تغییر یافتن احساس امنیت در افراد جامعه تحت شرایط مختلف استمرار مطالعه و تحقیق در این موضوع و انجام آزمون ها و ارزیابی های مکرر و پی ریزی مطالعه طولی در این خصوص، اساسی و ضروری به نظر می آید. به چند نمونه از تحقیقات انجام گرفته اشاره می شود: افشانی و ندوشن (۱۳۹۶ هـ ش) تحقیقی را با عنوان «بررسی احساس امنیت اجتماعی و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن در شهر یزد» انجام داده اند. در این تحقیق احساس امنیت اجتماعی در دوازده بُعد امنیت جانی، امنیت مالی، امنیت اقتصادی، امنیت شغلی، امنیت اخلاقی، امنیت فرهنگی، امنیت عاطفی، امنیت احساسی، امنیت فکری،

امنیت حقوقی، امنیت قضایی و امنیت نوامیس سنجیده شده است. یافته‌های تحقیق نشان داد که اکثر پاسخگویان به لحاظ احساس امنیت اجتماعی در گروه متوسط قرار داشتند. همچنین متغیرهای جنس، وضعیت تأهل، سن، پایگاه اجتماعی - اقتصادی و منطقه سکونت رابطه معناداری با احساس امنیت اجتماعی افراد نداشتند و متغیرهای استفاده از رسانه‌های جمعی، رضایت از زندگی، دین‌داری، بهداشت روانی - اجتماعی و سرمایه اجتماعی دارای رابطه مثبت و معنادار با احساس امنیت اجتماعی افراد بودند. نتایج رگرسیون چندگانه از نقش معنادار سه متغیر رضایت از زندگی، استفاده از رسانه‌های جمعی و سرمایه اجتماعی در احساس امنیت اجتماعی حمایت می‌کند که در این میان سرمایه اجتماعی بیشترین نقش را در تبیین متغیر احساس امنیت اجتماعی ایفا می‌کند. گروسی و همکاران (۱۳۸۶ ه.ش) در بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت دریافتند که تنها اعتماد بین شخصی افراد (پاسخگویان)؛ یعنی اعتماد به افراد خاص و نزدیک که به‌طور روزانه با آنها در تعامل هستند، بر سطح احساس امنیت اجتماعی آنها تأثیر دارد. به‌زعم گیدنز و اریکسون (۱۳۷۷ ه.ش) اعتماد بنیادین^۱ اضطراب را کاهش داده و نوعی احساس تداوم و نظم در رویدادها را در ذهن فرد تداعی می‌کند.

نتایج تحقیق هزار جریبی (۱۳۹۳ ه.ش) با عنوان «بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی شهر تهران)» نشان داد بیشتر شهروندان میزان احساس امنیت اجتماعی خود را متوسط و پایین دانسته‌اند و از میان چهار شاخص در نظر گرفته شده برای احساس امنیت اجتماعی (جانی، مالی، فکری و جمعی) امنیت مالی و جانی، میانگینی به مراتب بیشتر از امنیت فکری و جمعی را دارا می‌باشند. مقدار در رابطه رگرسیونی ۰.۲۹۳ به دست آمد که نشان‌دهنده این است که متغیرهای واردشده در مدل، فقط ۲۹.۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کنند و بیشترین میزان تأثیر بر متغیر احساس امنیت اجتماعی را نیز پایگاه اجتماعی - اقتصادی و اعتماد اجتماعی دارا می‌باشند. ارزیابی نظرسنجی پیرامون احساس امنیت در قزوین (۱۳۸۳ ه.ش) نشان داد عمده‌ترین علل تضعیف این مسئله را باید در

---

۱. Basic Trust

کاهش باور عمومی نسبت به مجریان برقراری و حفظ نظم، وجود فرهنگ قوی ایجاد شایعه در میان مردم، فقدان نظام آموزشی و اطلاع‌رسانی فعال در جهت ارتقای امنیت جامعه و ضعف کنترل اجتماعی و عدم پایداری به ضوابط، جستجو نمود.

اهداف تحقیق

هدف کلی تحقیق بررسی میزان احساس امنیت عمومی و تعیین عوامل مؤثر بر آن در استان مازندران می‌باشد. اهداف ویژه آن عبارت است از:

- ۱- شناسایی میزان و توزیع پراکنش احساس امنیت عمومی در سطح استان مازندران.
- ۲- شناخت عوامل تهدیدکننده و مخاطره‌آمیز امنیت و احساس امنیت.
- ۳- ارزیابی میزان اعتماد و رضایت از عملکرد نهادها و دستگاه‌های دخیل استان در ایجاد امنیت.
- ۴- ارزیابی نقش تعاملی دستگاه‌های اجرایی استان در ایجاد امنیت.
- ۵- بررسی رابطه متغیرهای زمینه‌ای و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی (سن، تحصیلات، شغل و...) با نگرش شهروندان در خصوص میزان احساس امنیت.
- ۶- ارائه راهکارهای کاربردی و اجرایی به منظور افزایش میزان امنیت و احساس امنیت در استان مازندران.

سؤالات تحقیق

- ۱- میزان احساس امنیت عمومی شهروندان در استان مازندران چگونه است؟
- ۲- عوامل تهدیدکننده امنیت و احساس امنیت در استان مازندران کدامند؟
- ۳- میزان اعتماد و رضایت شهروندان از عملکرد نیروی انتظامی و عملکرد سایر دستگاه‌ها و نهادهای ذیربط در امر امنیت چگونه ارزیابی می‌شود؟
- ۴- تا چه اندازه بین نیروی انتظامی استان و سایر دستگاه‌های اجرایی و نهادهای مربوطه در ایجاد احساس امنیت در استان تعامل و همکاری وجود دارد؟

۵- چه رابطه‌ای بین متغیرهای زمینه‌ای و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شهروندان با میزان احساس امنیت در استان وجود دارد؟

فرضیه‌های تحقیق

- ۱- میزان احساس امنیت در استان مازندران تابعی از بافت و ساختار اجتماعی، اقتصادی، جغرافیایی و کالبدی شهرهای آن می‌باشد.
- ۲- نیروی انتظامی استان در ایجاد امنیت و افزایش احساس امنیت بیش از سایر دستگاه‌ها و نهادهای ذیربط (در امر امنیت) توفیق داشته است.
- ۳- بین برنامه‌ها و طرح‌های نیروی انتظامی و دیگر دستگاه‌ها و نهادهای امنیتی در استان تعامل و همکاری مؤثر وجود ندارد.
- ۴- بین متغیرهای زمینه‌ای و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شهروندان مازندرانی با میزان احساس امنیت رابطه معناداری وجود دارد.

ادبیات و مبانی نظری

از نظر جغرافیایی امنیت به دودسته تقسیم شده است: امنیت داخلی و امنیت خارجی. امنیت داخلی همان برقراری نظم و آرامش و ایمنی در درون یک حوزه سرزمینی یا یک کشور است و امنیت خارجی وجود همین آرامش در ایمن بودن از تهدیدات خارجی است. باید توجه داشت که منظور از تهدیدات صرفاً تهدیدات مرزی نیست چون بحث ارزش‌ها و آرمان‌ها موضوعی فرامرزی است، لذا تهدیدات ممکن است فرامرزی و حتی روانی باشند. از لحاظ ساختاری در مباحث داخلی، امنیت به دو دسته تقسیم شده است: امنیت فردی و امنیت اجتماعی. امنیت فردی یا شخصی محصول و برآیند امنیت در مال، جان، فکر و عاطفه است و به تبع هرچه توانایی و انسجام تشخیص افراد در این گونه ابعاد بیشتر باشد از امنیت و آسایش فردی بیشتری برخوردار خواهند بود. در این نوع امنیت توانایی و انسجام شخصیتی، شانس افراد را در مقابله با تهدیدات درون و برون شخصیتی آن‌ها

افزایش می‌دهد. امنیت اجتماعی همان آرامش و آسودگی خاطری که جامعه برای اعضای خود ایجاد می‌کند، می‌باشد. با توجه به این مفهوم درمی‌یابیم که یکی از خصایص امنیت اجتماعی آن است که جامعه مسئول به وجود آوردن آن است، در واقع می‌توان گفت امنیت یک تولید اجتماعی است و ماحصل رفتار، تصمیمات و سیاست‌های فردی و اجتماعی یک ملت آن را ایجاد می‌نماید. لذا ایجاد حس احساس مسئولیت در جامعه، همان برقراری امنیت است و اگر در جامعه به صورتی باشد که انسان‌ها نتوانند نمودار آینده خود را بر اساس گذشته خویش ترسیم کنند، رشد و توسعه امکان‌پذیر نخواهد شد و موجبات تحقق ناامنی فراهم می‌گردد. به‌طور کلی امنیت اجتماعی هم دارای اقسام متعددی است:

۱- امنیت شغلی: یعنی ایجاد آسایش و ایمنی و راحتی افراد از طریق شغل در برابر تلاش عادلانه او؛ یعنی هر کسی بتواند کار شایسته‌ای داشته باشد و هیچ‌کس را نباید از شغل دلخواهی که شایستگی آن را دارد منع کرد مگر آنکه در اثر اشتغال به خودش یا جامعه خودش ضرر برساند.

۲- امنیت اقتصادی: یعنی ایجاد آن‌چنان نظمی در بخش‌های اقتصادی جامعه که افراد را از خطر نسبت به کمبود و فقدان امکانات اساسی مورد نیاز خود مصون دارد؛ یعنی طوری لوازم و نیازهای ضروری آن‌ها تأمین شود که آن‌ها احساس خطر نکنند و آرامشان به هم نخورد.

۳- امنیت سیاسی: امنیت سیاسی در هر جامعه؛ یعنی امکان اظهار نظر افراد پیرامون چگونگی اداره امور جامعه و شرکت در این‌گونه امور بدون احساس بیم، هراس، خطر و تهدید (طیعی، ۱۳۷۹: ۳۸).

۴- امنیت قضایی: یعنی ایمنی افراد از هر نوع تعرض، تجاوز، ارباب و تهدید نسبت به جان، مال، ناموس، آزادی، شرف، حیثیت، شغل و مسکن و به‌طور کلی تمام حقوق قانونی و مشروع آن.

البته تقسیم‌بندی‌های دیگری هم به این موارد اضافه شده است که از جمله می‌توان به امنیت فرهنگی و امنیت روانی و امنیت انتظامی نیز اشاره داشت که امنیت انتظامی همان

نظم و اطمینان خاطری است که امنیت مطلوب را برای شهروندان جامعه به ارمغان می‌آورد. از این منظر نظام کارآمد و مقتدر و موفق نظامی است که بتواند با حاکم ساختن نظم و به عبارت بهتر امنیت انتظامی در وجوه مختلف حیات اجتماعی شهروندان نوعی اطمینان خاطر را به آن‌ها بدهد تا از این طریق خود را ایمن احساس نمایند.

صاحب‌نظران خصوصیات و ویژگی‌هایی را برای یک جامعه سالم شهری در نظر گرفته‌اند. پس از معیارهای یک جامعه سالم شهری می‌توان به تغذیه کامل مردم جامعه، مسکن و تجهیزات، شرایط کار روزانه، تأمین اجتماعی، بسط عدالت اجتماعی، امکانات گذران اوقات فراغت و پایین بودن میزان جرم و جنایت اشاره نمود (شکوهی، ۱۳۹۵: ۱۲۳).

«بی‌تردید هنگامی که میزان جرم و جنایت در جامعه کاهش یابد احساس آرامش و امنیت مردم افزایش می‌یابد و مردم در کنار یکدیگر در جامعه‌ای امن زندگی می‌کنند. امنیت از نیازهای حیاتی انسان است. منظور از امنیت آن است که شخص بتواند وضع موجود را حفظ کند و اطمینان داشته باشد که در آینده نیز مانند گذشته در امان خواهد بود، برعکس ناامنی یک نوع ترس از این است که شخص آنچه را که دارد از دست بدهد» (شعاری‌نژاد: ۲۰۶). انسانی که در حالت ناامنی و ترس به سر می‌برد تقریباً همیشه نامطمئن است و همواره در حالت تشویش و نگرانی زندگی می‌کند. او گاهی از این می‌ترسد که پول و ثروتش را از دست بدهد. زمانی برای از دست دادن مقام و موقعیت اجتماعی خود نگران است، گاهی نیز از اینکه محبت نزدیک‌ترین افراد به خود نظیر پدر، مادر، همسر و... را از دست بدهد می‌ترسد. پس احتیاج به امنیت و اطمینان خاطر یکی از احتیاجات روانی اصلی انسان است. آدمی جهت برخورداری از یک زندگی متعادل و خوب نیازمند ارضای احتیاجات خود از جمله این نیاز می‌باشد. بی‌تردید عدم وجود امنیت و اطمینان خاطر اثراتی منفی در فرد به‌جای می‌گذارد و موجب احساس ترس و وحشت و اضطراب می‌شود «امنیت و اطمینان خاطر در رفتار و عمل شخص بسیار مؤثر است، در پذیرفتن شغل و در اطاعت از قانون و در نظم و ترتیب در زندگی این حس بسیار دخیل است. بسیاری از افراد از آن جهت از قانون اطاعت می‌کنند و آن جهت مرتب و منظم هستند که اگر خلاف قانون رفتار کنند

نتایج وخیم در بردارد، در نتیجه موجبات ناراحتی آن‌ها فراهم می‌شود... احتیاج به امنیت و اطمینان خاطر افراد را محتاط می‌کند» (جلالی، ۱۳۹۴: ۱۲۵-۱۲۴).

مازلو (۱۳۶۷ ه.ش) امنیت را یکی از نیازهای انسان برمی‌شمرد. به اعتقاد او رفتار انسان بر اساس نیازهای استوار است. او دو نوع نیاز کمبود و رشد را برای انسان در نظر گرفت که جایگاه آن‌ها در ماهیت بنیادی آدمی است؛ یعنی این نیازها غریزی یا ذاتی هستند. به طور کلی مازلو برای نیازها درجات یا سلسله‌مراتبی قائل است که به ترتیب عبارت‌اند از:

۱- در پایین این سلسله‌مراتب نیازهای فیزیولوژیکی، مانند گرسنگی، تشنگی، میل جنسی، استراحت، تنفس و ... قرار دارند. این نیازها به نیازهای بدنی یا زیستی معروفند.

۲- نیازهای ایمنی پس از نیازهای فیزیولوژیک قرار دارند. معمولاً در جامعه مرفه نیازهای فیزیولوژیکی به راحتی ارضا می‌شوند. چنانچه در مواردی این نیاز توسط شخص ارضا نشود، جامعه به کمک فرد می‌آید. «نیازهای ایمنی شامل یافتن محیطی است که منظم و پایدار و به دور از استرس و اضطراب باشد. وقتی کودک توسط یک حیوان متخاصم تهدید می‌شود یا با صدای بلند یا نور درخشانی مواجه می‌شود، حمایت خاطر والدینش را می‌جوید. ما بزرگسالان خود را در برابر حوادث، بیماری یا نابودی اموال بیمه می‌کنیم؛ همچنین از جمله نیازهای ایمنی، میل به خلوت و تنهایی در مقابل مزاحمت ملاقات‌کنندگان ناخواسته است. در انتخاب بین از دست دادن ایمنی یا از دست دادن رشد معمولاً ایمنی غالب می‌شود» (لان‌دین، ۱۳۷۷). به عبارتی نیازهای مربوط به ایمنی این‌گونه تعریف می‌شود «یعنی احتیاج به دوری جستن از آنچه در آن احتمال خطری برود و یا اینکه ممکن باشد رنج‌آور و محنت‌خیز باشد» (سیاسی، ۱۳۷۱: ۲۴۴). «هراس، ترس، نگرانی و بیم، تنش، عصبیت و وحشت‌زدگی» (مازلو، ۱۳۹۲: ۱۰۹). از نتایج ناکامی یا عدم ارضا، نیاز به ایمنی محسوب می‌شوند. پس از اینکه نیاز فیزیولوژیک و نیاز ایمنی تا حدودی برآورده شد سپس نیاز بعدی مطرح می‌شود.

۳ - نیاز به تعلق و وابستگی و محبت پس از نیازهای ایمنی قرار دارد. در این مرحله انسان جهت حفظ امنیت خود به گروه یا افرادی نیاز دارد و به آن‌ها متکی است. نیاز به شریک مانند همسر، داشتن فرزند... در این سطح از سلسله مراتب نیاز قرار دارد. از سایر نیازها می‌توان به:

۴ - نیازهای احترام (دل بستگی ... یعنی احتیاج به دوست داشتن یا مورد دوستی و محبت واقع شدن).

۵ - نیازهای شناختی، نیاز به دانستن، درک کردن و ... .

۶ - نیاز زیبایی شناختی.

۷ - و خودشکوفایی اشاره نمود.

البته نیازهای سطوح بالاتر زمانی مطرح می‌شوند که نیازهای سطوح پایین حداقل تا اندازه‌ای ارضا شده باشند؛ یعنی چنانچه نیازهای ایمنی ارضا نشوند، نیازهای بعدی مطرح نمی‌شوند.

اختلال در نظم اجتماعی پیامدهای وخیمی به دنبال خواهد داشت. چنانچه در مناطقی که بحران‌های سیاسی به وجود می‌آید و اقوام و قومیت‌گرایی در ایجاد این بحران‌ها نقش مؤثری ایفا می‌نماید، این مسئله مبین اختلال در نظم اجتماعی آن است. اورعی در این خصوص می‌نویسد: «نظم اجتماعی علت ثبات اجتماعی محسوب می‌شود، از سویی دیگر ثبات اجتماعی به معنی فقدان تغییرات اجتماعی قابل توجه است؛ یعنی اینکه ثبات اجتماعی برای مهیا ساختن حکومت و نظام سیاسی جامعه مستلزم امنیت اجتماعی می‌باشد، پس اگر جامعه‌ای دارای نظم اجتماعی باشد، دارای ثبات اجتماعی هم خواهد بود؛ چراکه در سطح کلان در چنین جامعه‌ای امنیت اجتماعی وجود دارد و برای نظام سیاسی و سازمان حکومتی آن نیز خطر و تهدیدی مشاهده نمی‌شود» (صفحه ۱۳۹۰: ۲۷)؛ بنابراین جهت ایجاد ثبات اجتماعی وجود امنیت اجتماعی الزامی است.

چارچوب نظری تحقیق

دو رهیافت نظری که بیشتر به ارزش‌های عینی بها می‌دهند، به رهیافت دولت‌محور و قدرت‌محور مشهور هستند. مطابق این رویکردها، «امنیت» را می‌توان چنین تصور و تحدید نمود: وضعیتی که توسط قدرت برای صیانت مردم در قبال تهدیدات بیرونی، ایجاد می‌گردد. مسئولیت برقراری چنین امنیتی به‌طور کلی بر عهده دولت است. در واقع، دولت با دو روش مستقیم (مانند پلیس و دستگاه‌های قضایی) و غیر مستقیم (خانواده و به‌طور عمده از طریق آموزش و پرورش) امنیت اجتماعی را در جامعه برقرار می‌کند؛ بنابراین، چنین به نظر می‌رسد که بین قدرت دولت و برقراری امنیت اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد و بر این اساس، می‌توان خاطر نشان نمود که هرچه قدرت دولت بیشتر باشد، بهتر می‌تواند امنیت را در جامعه برقرار کند؛ به عبارت دیگر، دولت مهم‌ترین منبع تحقق احساس امنیت اجتماعی برای افراد جامعه است.

رهیافت نظری که بیشتر به ارزش‌های ذهنی و گروهی بها می‌دهد، به رهیافت جامعه‌محور و هویت‌محور مشهور است. این رهیافت معتقد است که تهدیدات، به‌طور عمده علیه ارزش‌ها و هویت‌های گروه‌های اجتماعی است و در نتیجه امنیت اجتماعی زمانی حاصل می‌گردد که گروه‌ها و خرده‌فرهنگ‌ها بتوانند به راحتی ابراز وجود نموده و ایده‌ها، خواسته‌ها و ارزش‌های خود را مطرح کنند. پس مهم‌ترین منبع تحقق امنیت اجتماعی، خود جامعه و گروه‌های گوناگون موجود در آن است. این رویکرد امنیت اجتماعی یک گروه خاص در درون یک جامعه (مانند زنان) را با امنیت اجتماعی و حتی فراتر از آن با امنیت جهانی پیوند می‌زند و امنیت اجتماعی را به فراتر از تعهد دولت معطوف می‌سازد. رهیافت اخیر از لحاظ معرفت‌شناختی پساپوزیتیویستی بوده و تعریف عینی و مشخصی از انسان ارائه نمی‌دهد، بلکه نگاهی فرهنگی و تعاملی به او معطوف می‌دارد. در این زمینه می‌توان به نظریه‌های زیر در رابطه با احساس امنیت اشاره نمود:

الف) از نظر مولار امنیت جوامع آشکارا با امنیت سیاسی پیوند دارد؛ اما مجزا از آن است. امنیت سیاسی به ثبات سازمانی کشورها، نظام‌های دولت و ایدئولوژی که به دولت و

حکومت‌ها مشروعیت می‌بخشند، مربوط می‌شود؛ اما امنیت اجتماعی به بقای گروه‌های اجتماعی توجه دارد که به جهت اشتراک اعضای آن در اندیشه، احساس و اعمال کلیت یکپارچه‌ای را تشکیل می‌دهند که از آن به‌عنوان هویت یاد می‌شود. امنیت دولت دربرگیرنده حاکمیت به‌عنوان معیار خود است؛ اما امنیت دربرگیرنده هویت است و هردوی آنان بر بقا دلالت دارند (نویدینا، ۱۳۸۲: ۶۱).

ب) بوزان بحث خود را در باب امنیت اجتماعی با بیان معنای ارگانیکی نهفته در این تئوری آغاز می‌کند و معتقد است زمانی امنیت اجتماعی مطرح خواهد بود که نیروی بالقوه یا بالفعلی به‌عنوان تهدید برای هویت افراد جامعه وجود داشته باشد. امنیت اجتماعی از نظر بوزان به حفظ ویژگی‌هایی ارجاع دارد که بر مبنای آن افراد خودشان را به‌عنوان عضو یک گروه اجتماعی قلمداد می‌کنند یا به بیان دیگر، امنیت اجتماعی معطوف به جنبه‌هایی از زندگی فرد می‌گردد که هویت گروهی او را سامان می‌بخشد (نویدینا، ۱۳۸۲: ۶۵).

ج) میران میتار برای ارزیابی امنیت اجتماعی از مدل سیستماتیکی استفاده می‌کند و در این کار بر نظریه آنارشی اجتماعی بایلی تکیه می‌نماید. وی می‌کوشد مسائل اجتماعی را بر اساس سطوح متفاوت (فرد، گروه، سازمان، اجتماع، جامعه و سیستم فراملی) تحلیل کند و از آنارشی به‌جای تعادل به‌عنوان وسیله‌ای برای اندازه‌گیری حالات نظام استفاده می‌کند. در تئوری آنارشی اجتماعی از شش متغیر کلان اجتماعی نام می‌برند که عبارت‌اند از:

جمعیت = P؛ اطلاعات = I؛ فضا = S؛ تکنولوژی = T؛ سازمان = O؛ و سطح کیفی امنیت = L
می‌توان چنین نتیجه گرفت که هر گروه اجتماعی اگر از میزان جمعیت، اطلاعات، فضا یا سرزمین، تکنولوژی و سازمان‌دهی بیشتری برخوردار باشد، از امنیت اجتماعی بیشتری نسبت به سایر گروه‌ها که بهره کمتری از متغیرهای فوق دارند، برخوردار است (میتار، ۲۰۰۷: ۷).

د) لوهمان، جامعه‌شناس معاصر آلمانی، تئوری امنیت خود را با تأکید بر طبقه‌بندی جهان فردی به حوزه آشنا و حوزه ناآشنا، ارائه می‌دهد. دنیای آشنا حیطه هنجارها و عادت‌هایی است که برای حفظ انسجام و تعیین سیستم اجتماعی کافی به نظر می‌رسد. ولیکن در جهان مدرن که لوهمان بیشتر حوزه‌های آن را در ذیل دنیای ناآشنا طبقه‌بندی می‌کند، این هنجارها دیگر هیچ کارکردی نخواهند داشت. همین امر نیز سبب‌ساز احساس ناامنی فرد در این حوزه است. از دید لوهمان تا زمانی که فرد در حوزه آشنا زندگی می‌کند، احساس ناامنی نمی‌کند (این ادعا بدان معنا نیست که در این حوزه ناامنی به‌طور مطلق وجود ندارد). احساس ناامنی زمانی به وجود می‌آید که فرد پا به دنیای ناآشنا می‌گذارد. وی تنها راه‌حل امنیت در حوزه ناآشنا را اعتماد به سیستم‌های انتزاعی می‌داند (هیکی^۱، ۲۰۱۵: ۲).

ن) برخی از نظریه‌های مربوط به ترس از جرم (احساس ناامنی) بر تأثیر رسانه‌های جمعی در افزایش ترس از جرم تأکید ورزیده‌اند. هیلث (۱۹۹۶ م) می‌گوید که رسانه‌ها بر احساس ناامنی مردم مؤثرند؛ اما این تأثیر تحت تأثیر عوامل متعددی؛ شامل حس‌نگری یا تصادفی بودن جرم و ویژگی‌های مخاطب است. همین‌طور آن‌ها اظهار می‌دارند که عواملی همچون رشد سریع یا پوشش رسانه‌ای جرم می‌تواند بر ریسک درک‌شده از جرم تأثیر گذارد؛ به‌جای اینکه بر افزایش واقعی جرم اثر گذارد. به‌علاوه، به‌طور منظم در معرض جرائم قرار گرفتن، مردم را کمتر به ریسک قربانی شدن خود حساس می‌سازد. دیگر نظر شخصی حاکی از آن است که زنان بیشتر ابراز ترس می‌کنند؛ زیرا آن‌ها نسبت به مردان بیشتر احساس آسیب‌پذیری در مقابل جرم می‌کنند (جانسون، ۱۹۹۶؛ مادریز، ۱۹۹۷). رسانه‌ها و به‌ویژه تلویزیون در شکل دادن به عقاید، نگرش‌ها و رفتار تأثیرات اساسی دارند. جرج گرنیر مبدع تئوری پرورش معتقد است که باید به فهم جنبه‌های متمایز تأثیرات تلویزیون نائل شد. این جنبه‌ها شامل در معرض قرار گرفتن گسترده، طولانی‌مدت و مشترک عامه‌های وسیع و ناهمگنی است که در معرض تولید و توزیع توده‌ای پیام‌های رسانه قرار دارند (ساروخانی و مهدی‌زاده، ۱۳۸۴: ۱۹۱).

ه) از دیگر تئوری‌های موجود درباره میزان احساس امنیت افراد، مدل پایگاه - قدرت تئودور کمپر است که در سه فرضیه اصلی خلاصه می‌گردد:

۱- هرچه شخص در روابط اجتماعی افزایش قدرتی را تجربه کند، احساس رضایت وی از امنیت و اعتماد بیشتر خواهد بود.

۲- هرچه شخص انتظار به دست آوردن قدرت در روابط اجتماعی را داشته باشد؛ ولی آن را به دست نیاورد، احساس اضطراب او و به صورت بالقوه احساس ترس او بیشتر خواهد بود.

۳- هرچه شخص بیشتر احساس کند که پایگاهش در روابط اجتماعی در حال صعود است، احساس رضایت و رفاه او بیشتر خواهد بود (میتار، ۲۰۰۷: ۸).

ی) رویکرد آسیب‌پذیری که نگاهی «جامعه - جمعیت‌شناسانه» دارد، از آن محققانی همچون مکینتایر (۱۹۶۷ م) باکس و هیل است. این محققان معمولاً در مطالعات خود بر عواملی، همچون جنسیت، سن و موقعیت اجتماعی - اقتصادی تأکید کرده‌اند.

در این رویکرد آسیب‌پذیری، جنسیت بیشترین قابلیت را برای توضیح و پیش‌بینی احساس ناامنی دارد. مطالعات بسیاری رابطه بین این دو پدیده را تأیید کرده و نشان داده‌اند که معمولاً زنان بیش از مردان احساس ناامنی را گزارش می‌کنند (مانند کلمنت و کلیمن، ۱۹۹۷)؛ هرچند مطالعات معدودی نیز نشان داده‌اند که رابطه مهمی بین این دو پدیده وجود ندارد (گیلس و سیمس، ۱۹۸۴).

بسیاری از مطالعات یادشده به دنبال پاسخگویی به این پرسش بوده‌اند که چرا زن‌ها بیش از مردها ابراز ترس می‌کنند و حال آنکه مطابق آمارهای رسمی مربوط به امنیت و جرم و همچنین، پیمایش‌های بزه‌دیدگی، زنان کمتر از مردان با خطرات ناشی از جرم و ناامنی روبه‌رو هستند. محققان این پدیده را «پارادوکس ترس از جرم» نامیده‌اند (حسینی، ۱۳۸۶: ۱۳).

روش‌شناسی تحقیق

روش اصلی تحقیق، پیمایش (Survey Method) است. روش پیمایشی با مجموعه‌ای از اطلاعات سازمان یافته و منظم که می‌توان آن را ماتریس داده‌ها یا جدول مادر نامید، مشخص می‌شود» (دوس، ۱۳۹۵: ۴). تحلیل مقایسه‌ای داده‌ها، تبیین داده‌ها، یافتن تفاوت‌های موجود متکی بر نظریه (Theory directed) از ویژگی‌های تحقیق پیمایشی است. تکنیک اصلی این طرح، توزیع پرسشنامه از طریق مصاحبه حضوری می‌باشد. جامعه آماری مورد مطالعه، شهروندان ۱۵ سال به بالای استان مازندران را که در شهرهای مختلف استان سکونت دارند تشکیل داده‌اند. با توجه به اینکه دستیابی به همه آن‌ها از طریق سرشماری، زمان و هزینه فراوانی را طلب می‌نماید. بر این اساس نمونه‌گیری به‌عنوان یک روش و متد علمی را می‌طلبید. بر همین اساس پژوهشگران با استفاده از نمونه‌گیری سهمیه‌ای ابتدا نمونه آماری هر شهر را به نسبت درصد تخصیص یافته از جامعه آماری مشخص و سپس با بهره‌مندی از نمونه‌گیری چندمرحله‌ای خوشه‌ای، با اعمال مناطق جغرافیایی و متغیرهایی نظیر توزیع جنسی و سنی از طریق مراجعه به درب خانوار (واحد مطالعه)، فرد مورد نظر را مشخص کردند و به شیوه مصاحبه حضوری اطلاعات مورد نظر اخذ گردید. تعداد نمونه مورد مطالعه بر اساس فرمول کوکران، ۱۱۰۵ نفر محاسبه شد. اعتبار این طرح با استفاده از پرسش‌های آزمون شده قبلی و با استفاده از کتب و مجلات معتبر و به‌ویژه مجموعه‌های منتشر شده معین گردید و همچنین با نظرخواهی از همکاران طرح که خود اهل نظرند، مشخص شده است. با توجه به اهمیت حصول اطمینان از روایی پرسشنامه از روایی محتوایی این‌گونه استفاده شد:

- ۱ - استفاده از پرسش‌های آزمون‌شده قبلی بررسی‌های مشابه؛
- ۲ - مراجعه و استفاده از کتب و مجلات معتبر به‌ویژه مجموعه‌های منتشر شده؛
- ۳ - نظرخواهی از همکاران طرح و سایر اساتید متخصص؛

روش تعیین اعتبار^۱ پرسشنامه، همبستگی درونی میان اجزا و آلفای کرونباخ بود و با توجه به تعدد متغیرهای مورد سنجش؛ برای این امر از چندین گویه و سؤال استفاده شد که خروجی نتایج آزمون کرونباخ عبارت‌اند از:

امنیت جانی (۷ سؤال) = ۰/۸۹ - امنیت اخلاقی (۱۲ سؤال) = ۰/۹۴ - امنیت مالی (۹ سؤال) = ۰/۹۰ - امنیت شغلی (۵ سؤال) = ۰/۸۹ - امنیت مکانی (۳ سؤال) = ۰/۸۹ - میزان جرائم و نابهنجاری‌ها (۱۴ سؤال) = ۰/۹۰ - کفایت پلیس (۱۵ سؤال) = ۰/۸۵ - تعامل فرابخشی پلیس (۱۲ سؤال) = ۰/۹۳ - اعتماد به عامه مردم (۸ سؤال) = ۰/۹۰ - اعتماد به اقشار مختلف (۸ سؤال) = ۰/۸۷ - اعتماد به سازمان‌ها = ۰/۹۴ - میزان حفظ هویت (۶ سؤال) = ۰/۹۰ - ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی (۹ سؤال) = ۰/۹۳

ارزیابی میزان پایایی ابزار نگرشی تحقیق مبین بالا بودن ضریب همبستگی سؤالات و انسجام درونی بسیار مناسب گویه‌های مورد سنجش بوده که با توجه به ضوابط نمونه‌گیری علمی و کیفیت ابزار تحقیق، نتایج از قابلیت تعمیم‌پذیری زیادی برخوردار می‌باشند. ابزار اصلی تحقیق، پرسشنامه می‌باشد. در ساخت پرسشنامه به چهار جنبه توجه شد:

- ۱- انتخاب موضوعاتی که باید درباره آن‌ها سؤال شود.
  - ۲- تدوین سؤال‌های اصلی و عمده.
  - ۳- ارزیابی سؤالات.
  - ۴- ترتیب دادن یک پرسشنامه خوب.
- یک قسمت از سؤالات که به صورت آغازین انتخاب شده‌اند، از ساده به پیچیده تنظیم، که مربوط به متغیرهای زمینه‌ای و ویژگی‌های دموگرافیک مشتمل بر هفت سؤال و گویه‌های نگرش سنج دربرگیرنده ۱۲۰ سؤال بوده است.

یافته‌های تحقیق

آزمون فرضیه‌ها

جدول ۱: نمایش متغیرها، نوع مقیاس آن‌ها و آزمون‌های آماری (مأخذ: یافته‌های تحقیق)

نوع آزمون	نوع مقیاس	متغیرهای وابسته نگرشی	نوع مقیاس	متغیرهای مستقل زمینه‌ای
ضریب همبستگی فای کرامر	رتبه‌ای	امنیت اجتماعی/تعامل فرابخشی پلیس، اعتماد اجتماعی/میزان حفظ هویت، کفایت پلیس/ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی	اسمی	شهرستان
ضریب همبستگی فای کرامر	رتبه‌ای	جرایم و نابهنجاری‌ها، امنیت اجتماعی/تعامل فرابخشی پلیس، اعتماد اجتماعی/میزان حفظ هویت/کفایت پلیس ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی چرایم و نابهنجاری‌ها	اسمی	جنسیت
ضریب همبستگی فای کرامر	رتبه‌ای	جرایم و نابهنجاری‌ها، امنیت اجتماعی/تعامل فرابخشی پلیس، اعتماد اجتماعی/میزان حفظ هویت/کفایت پلیس ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی چرایم و نابهنجاری‌ها	اسمی	وضع تأهل
ضریب همبستگی فای کرامر	رتبه‌ای	جرایم و نابهنجاری‌ها، امنیت اجتماعی/تعامل فرابخشی پلیس، اعتماد اجتماعی/میزان حفظ هویت/کفایت پلیس ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی جرایم و نابهنجاری‌ها	اسمی	وضع فعالیت
ضریب همبستگی تاوکندال-C	رتبه‌ای	جرایم و نابهنجاری‌ها، امنیت اجتماعی/تعامل فرابخشی پلیس، اعتماد اجتماعی/میزان حفظ هویت/کفایت پلیس ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی جرایم و نابهنجاری‌ها	رتبه‌ای	سطح سواد
ضریب همبستگی تاوکندال-C	رتبه‌ای	جرایم و نابهنجاری‌ها، امنیت اجتماعی/تعامل فرابخشی پلیس، اعتماد اجتماعی/میزان حفظ هویت/کفایت پلیس ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی جرایم و نابهنجاری‌ها	رتبه‌ای	طبقه اقتصادی اجتماعی
نسبت همبستگی (مجذور اتا)	رتبه‌ای	جرایم و نابهنجاری‌ها، امنیت اجتماعی/تعامل فرابخشی پلیس، اعتماد اجتماعی/میزان حفظ هویت/کفایت پلیس ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی جرایم و نابهنجاری‌ها	فاصله‌ای	سن

نتایج پردازش اجرای آزمون ضریب همبستگی تاوکندال - C

با توجه به اینکه در تحقیق حاضر دو متغیر زمینه‌ای سواد و طبقه اقتصادی-اجتماعی در سطح مقیاس رتبه‌ای طبقه‌بندی شده بود، خروجی اجرای آزمون دو متغیر مزبور با متغیرهای نگرشی مطابق با جداول ۱ و ۲ مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرند.

جدول ۲: نتایج پردازش متغیر زمینه‌ای سواد و متغیرهای نگرشی (مأخذ: یافته‌های تحقیق)

نام متغیر زمینه‌ای	سطح مقیاس	نام متغیرهای نگرشی	سطح مقیاس	نوع آزمون	مقدار آزمون	سطح معنی‌داری
سواد	رتبه‌ای	امنیت جانی	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	-۰/۰۱۹	۰/۴۱۵
سواد	رتبه‌ای	امنیت اخلاقی	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	-۰/۰۳۰	۰/۲۲۰
سواد	رتبه‌ای	امنیت مالی	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	-۰/۰۱۷	۰/۴۸۴
سواد	رتبه‌ای	امنیت شغلی	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	-۰/۰۶۷	۰/۰۰۵
سواد	رتبه‌ای	امنیت مکانی	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	-۰/۰۴۳	۰/۰۶۱
سواد	رتبه‌ای	کفایت پلیس	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	-۰/۰۸۰	۰/۰۰۰
سواد	رتبه‌ای	امنیت مکانی	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	-۰/۰۲۸	۰/۲۳۶
سواد	رتبه‌ای	تعامل فربخشی پلیس	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	-۰/۰۰۸	۰/۷۲۵
سواد	رتبه‌ای	اعتماد به عامه مردم	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	-۰/۰۶۱	۰/۰۰۹
سواد	رتبه‌ای	اعتماد به اقشار	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	-۰/۰۷۸	۰/۰۰۱
سواد	رتبه‌ای	اعتماد به سازمان‌ها	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	-۰/۰۱۹	۰/۴۱۲
سواد	رتبه‌ای	ثبات سیاسی و امنیت	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	-۰/۰۳۵	۰/۱۵۰
سواد	رتبه‌ای	جرائم	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	-۰/۰۲۹	۰/۲۲۴

خروجی نتایج اجرای آزمون ضریب همبستگی تاوکنندال C مطابق با داده‌های جدول ۲ نشانگر وجود رابطه مثبت معنادار بین سطح سواد و میزان احساس امنیت شغلی در شهروندان مازندرانی است. ولی بین سطح سواد و میزان کفایت پلیس، اعتماد به اقشار مختلف و اعتماد به سازمان‌ها رابطه منفی معنادار مشاهده گردید. بدین معنا که هرچه سطح سواد شهروندان افزایش یابد از میزان اعتماد آنان به اقشار مختلف و سازمان‌ها و نهادها و همچنین میزان کفایت پلیس کاهش می‌یابد. بین سطح سواد با سایر متغیرهای مورد سنجش در سطح ۹۵ درصد رابطه معناداری مشاهده نگردید.

جدول ۳: نتایج پردازش متغیر زمینه‌ای طبقه اقتصادی - اجتماعی و متغیرهای نگرشی

(مأخذ: یافته‌های تحقیق)

نام متغیر زمینه‌ای	سطح مقیاس	نام متغیرهای نگرشی	سطح مقیاس	نوع آزمون	مقدار آزمون	سطح معنی‌داری
طبقه	رتبه‌ای	امنیت جانی	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	۰/۰۰۲	۰/۹۴۷
طبقه	رتبه‌ای	امنیت اخلاقی	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	۰/۰۳۶	۰/۱۳۸
طبقه	رتبه‌ای	امنیت مالی	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	-۰/۰۳۱	۰/۱۸۰
طبقه	رتبه‌ای	امنیت شغلی	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	-۰/۰۶۹	۰/۰۰۳
طبقه	رتبه‌ای	امنیت مکانی	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	-۰/۰۴۹	۰/۰۳۷
طبقه	رتبه‌ای	کفایت پلیس	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	۰/۰۶۲	۰/۰۱۰
طبقه	رتبه‌ای	امنیت مکانی	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	۰/۰۵۴	۰/۰۲۹
طبقه	رتبه‌ای	تعامل فرابخشی پلیس	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	۰/۰۲۶	۰/۲۸۸
طبقه	رتبه‌ای	اعتماد به عامه مردم	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	۰/۰۱۷	۰/۴۸۸
طبقه	رتبه‌ای	اعتماد به اقشار	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	۰/۰۳۴	۰/۱۷۰
طبقه	رتبه‌ای	اعتماد به سازمان‌ها	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	۰/۰۵۴	۰/۰۲۳
طبقه	رتبه‌ای	ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	۰/۰۱۴	۰/۵۷۳
طبقه	رتبه‌ای	جرایم	رتبه‌ای	تاوکنندال-C	-۰/۰۲۲	۰/۳۴۶

خروجی اجرای آزمون تاوکنندال C مطابق با داده‌های جدول ۳ مبین وجود رابطه مثبت معنادار بین طبقه اقتصادی اجتماعی شهروندان مازندرانی و میزان کفایت پلیس، تعامل فرابخشی پلیس و میزان حفظ هویت می‌باشد. بین طبقه اقتصادی اجتماعی پاسخگویان و میزان امنیت شغلی و امنیت مکانی همبستگی معکوس مشاهده گردید. بدین معنا که هرچه بر پایگاه اقتصادی اجتماعی شهروندان افزوده شود از میزان احساس امنیت شغلی و مکانی آنان کاسته می‌گردد. همچنین بین متغیر طبقه اقتصادی-اجتماعی و سایر مؤلفه‌های مورد سنجش رابطه معناداری در سطح ۹۵ درصد مشاهده نشد.

نتایج پردازش اجرای آزمون ضریب همبستگی فای کرامر

در پژوهش حاضر برای سنجش رابطه متغیرهای اسمی در رتبه‌ای از ضریب همبستگی فای کرامر استفاده شده که به تفکیک نوع متغیرهای زمینه‌ای که در سطح مقیاس اسمی (شهرستان محل سکونت، جنس، وضع فعالیت و وضع تأهل) طبقه‌بندی شده‌اند، ارائه می‌گردند.

جدول ۳۸-۴: نتایج پردازش متغیر زمینه‌ای شهرستان محل سکونت و متغیرهای نگرشی

(مأخذ: یافته‌های تحقیق)

نام متغیر زمینه‌ای	سطح مقیاس	نام متغیرهای نگرشی	سطح مقیاس	نوع آزمون	مقدار آزمون	سطح معنی‌داری
شهرستان	اسمی	امنیت جانی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۷۲	۰/۰۰۰
شهرستان	اسمی	امنیت اخلاقی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۸۸	۰/۰۰۰
شهرستان	اسمی	امنیت مالی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۲۰۲	۰/۰۰۰
شهرستان	اسمی	امنیت شغلی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۰۷۹	۰/۰۰۰
شهرستان	اسمی	امنیت مکانی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۲۰۰	۰/۰۰۰
شهرستان	اسمی	کفایت پلیس	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۲۱۹	۰/۰۰۰
شهرستان	اسمی	امنیت مکانی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۹۸	۰/۰۰۰
شهرستان	اسمی	تعامل فرابخشی پلیس	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۸۵	۰/۰۰۰
شهرستان	اسمی	اعتماد به عامه	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۲۱۶	۰/۰۰۰
شهرستان	اسمی	اعتماد به اقشار	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۲۲۴	۰/۰۰۰
شهرستان	اسمی	اعتماد به سازمان‌ها	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۲۰۶	۰/۰۰۰
شهرستان	اسمی	ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۲۱۸	۰/۰۰۰
شهرستان	اسمی	جرایم	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۷۴	۰/۰۰۰

خروجی نتایج آزمون ضریب همبستگی فای کرامر مطابق با داده‌های جدول ۳۸-۴

نشانگر وجود رابطه مثبت معنادار بین متغیر شهرستان محل سکونت و تمامی متغیرهای نگرشی می‌باشد.

جدول ۴: نتایج پردازش متغیر زمینه‌ای جنسیت و متغیرهای نگرشی (مأخذ: یافته‌های تحقیق)

نام متغیر زمینه‌ای	سطح مقیاس	نام متغیرهای نگرشی	سطح مقیاس	نوع آزمون	مقدار آزمون	سطح معنی‌داری
جنسیت	اسمی	امنیت جانی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۸۳	۰/۰۰۰
جنسیت	اسمی	امنیت اخلاقی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۲۱	۰/۰۱۲
جنسیت	اسمی	امنیت مالی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۰۷۷	۰/۲۶۶
جنسیت	اسمی	امنیت شغلی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۰۸	۰/۰۲۹
جنسیت	اسمی	امنیت مکانی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۰۶۳	۰/۴۹۹
جنسیت	اسمی	کفایت پلیس	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۲۱	۰/۰۰۴
جنسیت	اسمی	امنیت مکانی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۰۷۰	۰/۴۲۲
جنسیت	اسمی	تعامل فرابخشی پلیس	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۱۰	۰/۰۲۲
جنسیت	اسمی	اعتماد به عامه مردم	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۰۸۹	۰/۱۳۲
جنسیت	اسمی	اعتماد به اқشار	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۰۸۵	۰/۱۷۱
جنسیت	اسمی	اعتماد به سازمان‌ها	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۰۸۵	۰/۱۷۱
جنسیت	اسمی	ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۱۳	۰/۰۰۰
جنسیت	اسمی	جرائم	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۵۲	۰/۰۰۰

خروجی پردازش اجرای آزمون‌های فای کرامر مطابق با داده‌های جدول ۴ نشان می‌دهد بین متغیر جنسیت و متغیرهای نگرشی امنیت جانی، امنیت اخلاقی، امنیت شغلی، میزان کفایت پلیس، میزان اعتماد به مردم، میزان ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی و میزان جرائم رابطه معنادار مثبت وجود دارد. ولی بین جنسیت با سایر متغیرها در سطح ۹۵ درصد رابطه و همبستگی معناداری مشاهده نگردید.

جدول ۵: نتایج پردازش متغیر زمینه‌ای وضع فعالیت و متغیرهای نگرشی (مأخذ: یافته‌های تحقیق)

نام متغیر زمینه‌ای	سطح مقیاس	نام متغیرهای نگرشی	سطح مقیاس	نوع آزمون	مقدار آزمون	سطح معنی‌داری
نوع فعالیت	اسمی	امنیت جانی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۰۸۳	۰/۱۰۶
نوع فعالیت	اسمی	امنیت اخلاقی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۰۲	۰/۰۰۸
نوع فعالیت	اسمی	امنیت مالی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۰۸۵	۰/۰۸۱
نوع فعالیت	اسمی	امنیت شغلی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۱۱	۰/۰۰۱
نوع فعالیت	اسمی	امنیت مکانی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۰۶۴	۰/۴۹۹
نوع فعالیت	اسمی	کفایت پلیس	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۳۶	۰/۰۰
نوع فعالیت	اسمی	امنیت مکانی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۰۹۷	۰/۰۱۹
نوع فعالیت	اسمی	تعامل فرابخشی پلیس	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۰۸۸	۰/۰۴۸
نوع فعالیت	اسمی	اعتماد به عامه مردم	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۲۹	۰/۰۰۰
نوع فعالیت	اسمی	اعتماد به اقشار	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۴۸	۰/۰۰۰
نوع فعالیت	اسمی	اعتماد به سازمان‌ها	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۰۴	۰/۰۰۲
نوع فعالیت	اسمی	ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۰۶	۰/۰۰۲
نوع فعالیت	اسمی	جرائم	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۰۹۸	۰/۰۱۷

خروجی اجرای آزمون فای کرامر بر اساس داده‌های جدول ۵ نشان می‌دهد بین متغیر زمینه‌ای وضع فعالیت و متغیرهای نگرشی امنیت اخلاقی، امنیت شغلی، میزان کفایت پلیس، میزان تعامل فرابخشی پلیس، میزان اعتماد به مردم، اعتماد به اقشار، اعتماد به سازمان‌ها، میزان حفظ هویت، میزان ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی و میزان جرائم رابطه مثبت معنادار مشاهده گردید. ولی بین متغیر وضع فعالیت با سایر متغیرهای نگرشی هیچ رابطه معناداری در سطح ۹۵ درصد مشاهده نشد.

جدول ۶: نتایج پردازش متغیر زمینه‌ای وضع تأهل و متغیرهای نگرشی (مأخذ: یافته‌های تحقیق)

نام متغیر زمینه‌ای	سطح مقیاس	نام متغیرهای نگرشی	سطح مقیاس	نوع آزمون	مقدار آزمون	سطح معنی‌داری
وضع تأهل	اسمی	امنیت جانی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۰۱	۰/۰۵۴
وضع تأهل	اسمی	امنیت اخلاقی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۰۹۳	۰/۱۲۴
وضع تأهل	اسمی	امنیت مالی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۰۹۲	۰/۱۰۷
وضع تأهل	اسمی	امنیت شغلی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۱۲	۰/۰۲۲
وضع تأهل	اسمی	امنیت مکانی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۲۲	۰/۰۰۷
وضع تأهل	اسمی	کفایت پلیس	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۰۷۵	۰/۲۰۷
وضع تأهل	اسمی	امنیت مکانی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۰۹۳	۰/۱۲۴
وضع تأهل	اسمی	تعامل فرباخشی پلیس	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۰۶۹	۰/۳۹۸
وضع تأهل	اسمی	اعتماد به عامه مردم	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۰۷۱	۰/۳۸۱
وضع تأهل	اسمی	اعتماد به اقشار	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۰۹۸	۰/۰۹۵
وضع تأهل	اسمی	اعتماد به سازمان‌ها	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۴۰	۰/۰۰۱
وضع تأهل	اسمی	ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۳۱	۰/۰۰۳
وضع تأهل	اسمی	جرائم	رتبه‌ای	فای کرامر	۰/۱۰۲	۰/۰۶۹

خروجی اجرای آزمون فای کرامر مطابق با داده‌های جدول ۶ نشان می‌دهد بین متغیر زمینه‌ای وضع تأهل و متغیرهای نگرشی امنیت جانی، امنیت شغلی، امنیت مکانی، میزان حفظ هویت و میزان ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی همبستگی مثبت معنادار وجود دارد ولی بین متغیر وضع تأهل و سایر متغیرهای نگرشی در سطح ۹۵ درصد رابطه معنی‌داری مشاهده نگردید.

نتایج پردازش اجرای آزمون نسبت همبستگی

در پژوهش حاضر برای سنجش متغیر زمینه‌ای سن که در سطح مقیاس فاصله‌ای طبقه‌بندی شده بود از مجذور اتا استفاده که حاصل در جدول ۷ منعکس شده است.

جدول ۷: نتایج پردازش متغیر زمینه‌ای سن و متغیرهای نگرشی (مأخذ: یافته‌های تحقیق)

نام متغیر زمینه‌ای	سطح مقیاس	نام متغیرهای نگرشی	سطح مقیاس	نوع آزمون	مقدار آزمون	میزان تغییرات
سن	فاصله‌ای	امنیت جانی	رتبه‌ای	نسبت همبستگی	۰/۰۸۷	۰/۰۰
سن	فاصله‌ای	امنیت اخلاقی	رتبه‌ای	نسبت همبستگی	۰/۱۱۲	۰/۰۱
سن	فاصله‌ای	امنیت مالی	رتبه‌ای	نسبت همبستگی	۰/۱۵۹	۰/۰۲
سن	فاصله‌ای	امنیت شغلی	رتبه‌ای	نسبت همبستگی	۰/۱۷۱	۰/۰۲
سن	فاصله‌ای	امنیت مکانی	رتبه‌ای	نسبت همبستگی	۰/۰۰۱	۰/۰۰
سن	فاصله‌ای	کفایت پلیس	رتبه‌ای	نسبت همبستگی	۰/۰۷۹	۰/۰۰
سن	فاصله‌ای	امنیت مکانی	رتبه‌ای	نسبت همبستگی	۰/۰۴۴	۰/۰۰
سن	فاصله‌ای	تعامل فرابخشی پلیس	رتبه‌ای	نسبت همبستگی	۰/۰۲۷	۰/۰۰
سن	فاصله‌ای	اعتماد به عامه مردم	رتبه‌ای	نسبت همبستگی	۰/۰۳۳	۰/۰۰
سن	فاصله‌ای	اعتماد به اقشار	رتبه‌ای	نسبت همبستگی	۰/۰۲۰	۰/۰۰
سن	فاصله‌ای	اعتماد به سازمان‌ها	رتبه‌ای	نسبت همبستگی	۰/۰۲۹	۰/۰۰
سن	فاصله‌ای	ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی	رتبه‌ای	نسبت همبستگی	۰/۱۳۲	۰/۰۱
سن	فاصله‌ای	جرائم	رتبه‌ای	نسبت همبستگی	۰/۰۸۲	۰/۰۰

خروجی اجرای آزمون نسبت همبستگی (مجذور اتا) نشان می‌دهد میزان تغییرات متغیرهای نگرشی امنیت اخلاقی، امنیت مالی، امنیت شغلی و میزان ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی متأثر از متغیر زمینه سن به ترتیب ۰/۰۱، ۰/۰۲، ۰/۰۲ و ۰/۰۱ بوده است.

نتیجه‌گیری

بیشترین عوامل تأثیرگذار در میزان احساس ناامنی شهروندان مازندران به ترتیب عبارت‌اند از: (۱) خرید و فروش مواد مخدر و وجود معتادان در جامعه، (۲) کلاه‌برداری، (۳) شرارت و کمترین تأثیر در احساس ناامنی بر پدیده‌های بدحجابی، اختلاس و ارتشا و تجمل‌گرایی و مصرف‌گرایی بوده است. مؤثرترین عامل تأثیرگذار بر ناامنی جانی

شهروندان، تردد خانم‌ها به تنهایی در ساعات پایانی شب و تردد با ماشین‌های مسافرکش شخصی در شب گزارش شد. در بین گویه‌های امنیت مالی، آنچه بیش از همه بر میزان احساس ناامنی شهروندان دامن می‌زند، ضامن شدن و حمل پول به مقدار زیاد و پارک اتومبیل برای مدت طولانی در کنار خیابان بوده است. بیشترین عامل اثرگذار بر میزان احساس ناامنی شغلی شهروندان، نگرانی از رقابت‌های ناسالم در محیط‌های شغلی گزارش شده است. احساس ذهنی ناامنی محله‌ای (مکانی) در شهروندان محسوس و تأکید شد. در بین گویه‌های کفایت پلیس، تخصصی‌تر شدن پلیس و در دسترس بودن و حضور گسترده و نزدیک در همه مناطق بیش از سایر گویه‌ها قابل توجه شهروندان بوده است.

بر اساس نگرش شهروندان مازندرانی، بیشترین میزان تعامل فربخششی پلیس به ترتیب به اطلاعات، سپاه پاسداران و بسیج و فرمانداری و بخشداری‌ها اختصاص داشته است. بیشترین میزان اعتماد شهروندان در سطح عامه مردم به فامیل و کمترین میزان به عموم مردم تعلق داشته است. بیشترین میزان اعتماد به سازمان‌ها و نهادها به ترتیب به مدارس، بیمارستان‌ها و تأمین اجتماعی و پایین‌ترین میزان اعتماد به نماینده مجلس گزارش شد. در بین گویه‌ها میزان حفظ هویت و ابراز وجود در بالاترین سطح به امکان تأمل و تفکر در حوزه‌های مختلف و پایین‌ترین آن به ایجاد شرایط برای مشارکت سیاسی اختصاص داشته است.

در بعد میزان ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی بیشترین احساس نگرانی شهروندان مازندرانی به گویه‌های فقدان نظارت و عدم برخورد قاطع با رانت‌خواری، احساس نگرانی از تحریم‌های اقتصادی و فشارهای سیاسی کشورهای بیگانه و احساس نگرانی از درگیری سیاسی احزاب و گروه‌ها برای کسب قدرت و احساس نگرانی از ورود بی‌رویه قاچاق کالا مختص بوده است. ارزیابی موقعیت‌های مخاطره‌آمیز که موجب بروز احساس ناامنی در شهروندان برحسب جنسیت شده، نشان داد میانگین مردان در ابعاد امنیت جانی، اخلاقی و مالی پایین‌تر از میانگین کل بوده ولی احساس ناامنی شغلی و مکانی در زنان در مقایسه با مردان پایین‌تر از میانگین کل بوده است. بررسی میزان جرائم و نابهنجاری منتج از نگرش

شهروندان مبین ارزیابی نامطلوب مردان نسبت به زنان بوده است؛ زیرا میانگین نگرش مردان در خصوص میزان جرائم پایین تر از میانگین نگرش زنان به دست آمده است. ارزیابی گروه‌های مختلف سنی در خصوص ابعاد موقعیت‌های مخاطره‌آمیز نشان داد میزان ناامنی جانی، اخلاقی، مالی و شغلی در بین جوانان (گروه‌های سنی ۱۵ تا ۲۹ ساله) پایین تر از سایر گروه‌های سنی قرار داشته است. همچنین ناامنی اخلاقی در گروه سنی ۳۰ تا ۴۹ ساله نیز پایین تر از میانگین کل گزارش گردیده است. به طور کلی ارزیابی جوانان نسبت به میزان جرائم و نابهنجاری در مقایسه با سایر گروه‌های سنی نامطلوب بوده، به گونه‌ای که میانگین نگرش گروه سنی ۱۵ تا ۲۹ ساله پایین تر از میانگین کل بوده است.

ارزیابی موقعیت‌های مخاطره‌آمیز در شهروندان مازندران بر حسب وضع فعالیت نشان داد میزان احساس امنیت جانی، امنیت اخلاقی، امنیت مالی و شغلی در بین شاغلین پایین تر از میانگین کل قرار داشته است. میزان احساس امنیت مکانی در بین محصلین، دانشجویان و طلاب پایین تر از میانگین کل و همچنین میزان احساس امنیت اخلاقی در بین بیکاران، محصلین، دانشجویان و طلاب نیز پایین تر از میانگین کل به دست آمده است که مبین ارزیابی نامطلوب آنان نسبت به سایر شهروندان بر حسب وضع فعالیت می‌باشد. میزان احساس امنیت اخلاقی، مالی و شغلی در بین مجردها پایین تر از میانگین کل در مقایسه با افراد متأهل، گزارش شده است. ارزیابی موقعیت‌های مخاطره‌آمیز بر حسب پایگاه اقتصادی - اجتماعی شهروندان مازندرانی نشان می‌دهد میزان احساس امنیت جانی در طبقه متوسط، میزان احساس امنیت اخلاقی در طبقات پایین و متوسط، میزان امنیت مالی در طبقه متوسط، میزان امنیت شغلی در طبقات متوسط و بالا و میزان احساس امنیت مکانی در طبقه بالا، پایین تر از میانگین کل بوده است.

تحلیل متقابل سطح سواد و موقعیت‌های مخاطره‌آمیز مبین آن است که میزان احساس امنیت جانی، اخلاقی، شغلی و مکانی در بین بی‌سوادان پایین تر از باسوادان می‌باشد. همچنین میزان احساس امنیت جانی، اخلاقی و مکانی در دارندگان مدارک تحصیلی دانشگاهی و میزان احساس امنیت مالی و شغلی در بین دیپلمه‌ها و میزان احساس امنیت

شغلی در بین شهروندانی که تحصیلات آنان کمتر از دیپلم بوده، پایین تر از میانگین کل قرار داشته است.

در نتیجه تحقیق و تحلیل روابط بین متغیرها بر اساس خروجی آزمون ضریب همبستگی تاوکندال C در سطح ۹۵ درصد نشان داد بین سطح سواد پاسخگویان و میزان احساس امنیت شغلی رابطه مثبت معنا دارد ولی بین سطح سواد و میزان کفایت پلیس، اعتماد به اقشار مختلف و اعتماد به سازمانها رابطه منفی معنادار مشاهده شده است. خروجی ضریب همبستگی تاوکندال C در سطح ۹۵ درصد مبین وجود رابطه مثبت معنادار بین طبقه اقتصادی-اجتماعی و میزان کفایت پلیس، میزان تعامل فرابخش پلیس و میزان حفظ هویت می باشد. همچنین بین متغیر طبقه اقتصادی-اجتماعی و میزان احساس امنیت شغلی و مکانی رابطه منفی معنادار مشاهده شد. بدین معنا که هرچه بر پایگاه اقتصادی-اجتماعی شهروندان افزوده شود از میزان احساس امنیت شغلی و مکانی آنان کاسته می گردد. نتایج آزمون ضریب همبستگی فای کرامر در سطح ۹۵ درصد نشان داد بین شهرستان محل سکونت پاسخگویان و تمامی متغیرهای نگرشی (امنیت جانی، اخلاقی، مالی، شغلی و مکانی، میزان کفایت پلیس، میزان تعامل فرابخشی پلیس، میزان اعتماد به عامه مردم، اقشار و اعتماد به سازمانها، میزان حفظ هویت و میزان ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی و میزان جرائم و نابهنجاریهای اجتماعی) رابطه مثبت معنی دار وجود دارد. خروجی پردازش آزمونهای کرامر در سطح ۹۵ درصد نشان داد بین متغیر جنسیت پاسخگویان و متغیرهای نگرشی میزان امنیت اجتماعی (جانی، اخلاقی و شغلی)، میزان کفایت پلیس، میزان اعتماد به عامه مردم، میزان ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی و میزان جرائم و نابهنجاریهای اجتماعی رابطه معنادار مثبت وجود دارد. تحلیل خروجی آزمون فای کرامر در سطح ۹۵ درصد از ارتباط متقابل متغیر وضع فعالیت و متغیرهای نگرشی نشان داد بین وضع فعالیت پاسخگویان و متغیرهای نگرشی (میزان امنیت اخلاقی، میزان اعتماد به مردم، اقشار و اعتماد به سازمانها، میزان تعامل فرابخشی پلیس، میزان اعتماد به مردم، اقشار و اعتماد به سازمانها، میزان حفظ هویت، میزان ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی و میزان جرائم و

نابهنجاری‌ها) رابطه مثبت معنادار مشاهده گردید. خروجی اجرای آزمون فای کرامر در سطح ۹۵ درصد منتج از تحلیل متغیر وضع تأهل و متغیرهای نگرشی نشان داد بین وضع تأهل و میزان امنیت جانی، شغلی و امنیت مکانی، میزان حفظ هویت، میزان ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی همبستگی مثبت معنادار وجود دارد. خروجی نسبت همبستگی نشان داد میزان تغییرات متغیرهای نگرشی (امنیت اخلاقی، مالی و امنیت شغلی، میزان ثبات سیاسی و امنیت سرزمینی به ترتیب ۰/۰۱، ۰/۰۲، ۰/۰۲، ۰/۰۲ و ۰/۰۱) تحت تأثیر متغیر سن پاسخگویان قرار داشته است.

همچنین ارزیابی کلی نتایج این تحقیق مؤید وجود مشابهت و همچنین تفاوت در بین روابط بین متغیرهای مورد سنجش با احساس امنیت بوده و میزان احساس سنجه‌های امنیت در این تحقیق در بین پاسخگویان از نظر متغیرهای جمعیت‌شناختی و زمینه‌ای (سن، جنس، وضع تأهل، وضع فعالیت، سطح سواد، طبقه اقتصادی اجتماعی و شهرستان محل سکونت) کاملاً تفاوت قابل ملاحظه‌ای مشاهده می‌شود.

ارائه پیشنهادات

۱- با توجه به اینکه از بین عوامل مؤثر بر بروز میزان احساس ناامنی در بین شهروندان مازندرانی، بیشترین عامل تأثیرگذار به ترتیب به خرید و فروش مواد مخدر و اعتیاد، کلاهبرداری و شرارت اختصاص داشته، به نظر می‌رسد نهادها و سازمان‌های مداخله‌گر می‌بایست در وهله اول استراتژی متناسب با ویژگی‌های استان در خصوص هر یک از پدیده‌های مذکور را تدوین نمایند.

۲- با توجه به درهم‌تنیدگی مسائل اجتماعی و عوامل مخاطره‌آمیز ذهنی و عینی امنیت، پیشنهاد می‌شود رویکرد سیستمی در اولویت اول تمامی اقدامات قرار گیرد تا با وحدت رویه، تقویت و کارآمدی اقدامات در عمل محقق گردد.

۳- اولویت قرار دادن آموزش‌های همگانی و هشدارهای پلیسی به‌طور مستمر برای گروه‌های هدف.

۴- توجه به سرمایه اجتماعی به عنوان یکی از مهم ترین و راهبردی ترین مؤلفه های تقویت بُعد اعتماد فردی و اعتماد فرافردی.

۵- نظارت بر فرآیند اقدام سازمان ها و نهادها و برخورد با هنجارشکنان و رانت خواری به عنوان یکی دیگر از اقدامات راهبردی در تقویت احساس امنیت شهروندان تلقی می گردد.

۶- توجه خاص به همبستگی و انسجام اجتماعی در بین گروه های سیاسی در فضای رقابت مبتنی بر رفاقت و پرهیز از هرگونه نگاه های تقلیل گرایانه برای کسب و تثبیت.

۷- اتخاذ تدابیر مقتضی و کارآمد در جلوگیری از ورود بی رویه قاچاق کالا.

فهرست منابع و مآخذ

۱. ارونسون، الیوت (۱۳۶۹)، روان‌شناسی اجتماعی، ترجمه حسین شکرکن، تهران، انتشارات رشد.
۲. آپورت، گوردون، ادوارد ای جونز، (۱۳۷۱)، روان‌شناسی اجتماعی از آغاز تاکنون، ترجمه محمدتقی منشی طوسی، چاپ اول، معاونت فرهنگی آستان قدس رضوی.
۳. باری بوزان، (۱۳۷۸)، مردم، دولت‌ها و هراس، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، چاپ اول، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۴. دهخدا، علی اکبر (۱۳۳۵)، لغت‌نامه دهخدا، زیر نظر محمد معین، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
۵. دواس (۱۳۶۷)، روش پیمایش در تحقیق اجتماعی، ترجمه محمود طلوع، تهران: خدمات فرهنگی رسا.
۶. سیاسی، علی اکبر (۱۳۷۱) نظریه‌های شخصیت یا مکاتب روان‌شناسی، تهران: دانشگاه تهران.
۷. شاد، محمد (۱۳۳۵)، فرهنگ آندارج، زیر نظر محمد دبیر سیاقی، ج ۱، تهران، کتاب‌فروشی خیام.
۸. شامبیاتی، هوشنگ (۱۳۷۵)، بزهکاری اطفال و نوجوانان، تهران: انتشارات ویستار.
۹. شکوئی، حسین (۱۳۶۵)، جغرافیای اجتماعی شهرها (اکولوژی اجتماعی شهر)، چاپ اول، جهاد دانشگاهی.
۱۰. صفی، سید محمد (۱۳۸۰)، ژئوپلیتیک فرهنگی و مسئله امنیت ملی، چاپ اول، شمسا.
۱۱. طبیعی، منصور (۱۳۷۹)، سیمای امنیت در نهج البلاغه، تهران، ناجا.
۱۲. عمید، حسن (۱۳۷۹) فرهنگ فارسی عمید، چاپ هجدم، مؤسسه انتشارات امیرکبیر.
۱۳. کرلینجر، فرد (۱۳۷۶)، مبانی پژوهش در علوم رفتاری، ترجمه عباس نجفی زند و حسن پاشا شریفی، تهران: آوای نور.
۱۴. کریمی، یوسف (۱۳۷۶)، روان‌شناسی اجتماعی، چاپ سوم، ارسباران.
۱۵. لاندین، رابرت (۱۳۷۸)، نظریه‌ها و نظام‌های روان‌شناسی (تاریخ و مکتب‌های روان‌شناسی) ترجمه یحیی سید محمدی، چاپ اول، تهران: مؤسسه نشر ویرایش.
۱۶. ماندل، رابرت (۱۳۷۷)، چهره متغیر امنیت ملی، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، چاپ دوم، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۱۷. محسنی، رضاعلی، (۱۳۸۶) امنیت و آسیب‌های اجتماعی، مجموعه مقالات همایش علمی-کاربردی ارتقای امنیت اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی گرگان.
۱۸. مزلو، آبراهام (۱۳۶۷) انگیزش و شخصیت، ترجمه احمد رضوانی، انتشارات آستان قدس رضوی.
۱۹. معین، محمد (۱۳۶۳)، فرهنگ فارسی «متوسط»، ج ۱، چاپ ششم، تهران، انتشارات امیرکبیر.
۲۰. یاسری، احمد (۱۳۸۶)، امنیت از دیدگاه مقام معظم رهبری، فصلنامه پلیس پایتخت، سال اول، شماره اول.

Archive of SID